

اشاره

وقتی دبیری را که با هم همکار بودیم دیدم، گفتم: عاشق فرهنگ چه می‌کنی؟
 گفت: دیگر دبیر نیستم؛ با تمام عاشقی از دست «کادر» مدرسه سر به صحرا گذاشتم.

این دبیر عاشق مشتاق از عاشقی خود دست کشیده بود. شاید بالادست او این عشق را باور نداشت. انگار مدرسه را یک کارخانه رب و یا ماکارونی می‌دید؛ این نگاه لایق یک مدیر مدرسه نمی‌تواند باشد.

مدیریت مدرسه، محور تحول

در مثل‌ها نکته‌هایی وجود دارد که درس‌های بزرگی در آن‌ها پنهان است. وقتی می‌شنویم:

«هر چیز به جای خویش نیکوست.»
 یعنی این که وقتی این آدم در جای درست خودش که در حد و اندازه اوست باشد، آن نیکویی حاصل می‌شود و برعکس، خاصیت خودش را از دست می‌دهد و آن نیکویی به زشتی می‌رسد. سهل‌انگاری در انتخاب مدیریت مدرسه اقدام وحشتناکی است که از نیش قلم مدیران ارشد نظام تربیتی سر می‌زند. تا وقتی نان ملکه ذهن ماست، ایمان ملکه ذهن نمی‌شود.

آبر اگر آب زندگی بارد

هرگز از شاخ بید بر نخوری (سعدی)

با فرومایه روزگار میر

از نی بوری یا شکر نخوری

وقتی هر کس به قدر شایستگی خودش در جای مناسب خودش قرار گیرد، کارها سروسامان خواهد گرفت. بزرگی می‌گوید: «آن کس که می‌تواند موفق است، نه آن کس که می‌داند.» شاید این سخن در ابتدا ساده به نظر بیاید. اما با تأمل بیش‌تر در عمق آن، بهتر خودش را نشان می‌دهد. دانایی و توانایی مثل تار و پود یک فرش درهم تنیده‌اند. با این حال، هر کس داناست نمی‌توان گفت که حتماً توانا هم می‌تواند باشد. ما در نظام تعلیم و تربیت خود به آن جا رسیدیم که این مسیر ما را به نقطه مطلوب نمی‌رساند

خرمانتوان خورد از این نخل که کشتیم
 دیبا نتوان بافت از این پشم که رشتیم

(سعدی)

مدیریت مدرسه که رهبری چندین گروه را بردوش دارد، وقتی راهی کانونی انسانی به نام مدرسه می‌شود، دیگر یک آدم عادی با شرایط زندگی معمولی نخواهد بود. شاید تاکنون مدیران کمتر به عظمت خودشان فکر کرده باشند. این امانت آن قدر سنگین است که آدم تنش می‌لرزد از خطا و اشتباه و کوتاهی و عواقب دنیوی و اخروی آن.

آسمان بار امانت نتوانست کشید

قرعه فال به نام من دیوانه زدند (حافظ)

مدیریت مدرسه شغل پیامبرگونه‌ای

است. وقتی دانایی و توانایی و ویژگی‌های

پیامبری این قافله در تو هست «بسم‌اله

ناخداستادی

حسین احمدی

اگر حریف مایی...» با مغز کوچک نمی‌شود کارهای بزرگ کرد.

بسندہ کنم زمین جهان مرز خویش
بدانم مگر پایه و ارز خویش (فردوسی)
وقتی چشم، گرفتار بیماری «آب مروارید» می‌شود، بیمار دید مرکزی پیدا می‌کند، اما دید محیطی ندارد. مدیریت مدرسه شایسته کسانی است که نگاهشان محیطی و گسترده است. وسعت دید دارند. آدم‌هایی که دید محاطی دارند، جایشان پشت میز مدیر مدرسه نیست، بالاترین جای آسمان برای عقاب‌هاست؛ کلاغ در آسمان خودش می‌پرد.

هیچ کس در پیش خود چیزی نشد
آهن سرد خنجر تیزی نشد
هیچ حلوائی نشد استاد کار
تا که شاگرد شکر ریزی نشد

ویژگی‌های مدیر مدرسه

دانش و تخصص در هر کاری به قدر نیاز در آن مسئولیت لازم است. یکی از ویژگی‌های مدیر مدرسه تخصص در کار پرشور و شکوه مدیریت است.

مگر خضر مبارک پی درآید
ز یمن همتش کاری گشاید (حافظ)
بزرگی می‌گوید: «همه چیز گفته شده، اما همه چیز درست درک نشده است.»
آدم‌ها همان قدر که درک می‌کنند، تغییر می‌کنند. شکوفایی درک آدمی به درک او از آفرینش بستگی دارد. خداپاوری مهم‌ترین ویژگی یک انسان است.

خدا ترس را بر رعیت گمار
که معمار ملک است، پرهیزگار (سعدی)
مدیری که خدا را در زندگی‌اش ناظر نمی‌بیند و خون پرهیزگاری در رگ‌هایش جاری نیست، نمی‌توان اختیار انسان‌هایی که أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ اند به دست او سپرد.
ریاست به دست کسانی خطاست
که از دست‌شان دست‌ها بر خداست (سعدی)

یک مدیر واقعی که در راه هدایت قرار دارد و رهبری گروهی از انسان‌ها را برای ساخته شدن در مدرسه زندگی به دست او سپرده‌اند، خودش هم باید لحظه به لحظه در حال تکامل فطرت و کنترل غرایض‌اش باشد. دو ویژگی دانایی و توانایی در ایمان و علم در راه کمال آدمی لازم و ملزوم یکدیگرند.

ندهد هوشمند روشن رای
به فرومایه کارهای خطیر
بوریا باف اگرچه بافنده است
نبردش به کارگاه حریر (سعدی)

وقتی آدم‌ها در اداره یک جامعه بشری و فرهنگی در جای خودشان قرار نگیرند، آن جامعه راه زوال خود را تجربه می‌کند. آیا می‌توان حسی‌ریاف را به کارگاه حریربافی فرستاد و چشم انتظار یک ثمره عالی نشست؟ کاری که عظیم باشد، بزر آن در کودکی کاشته می‌شود. وقتی مدیری را راهی مدرسه می‌کنیم، آیا می‌دانیم که چه کسی را به سرپرستی دانش‌آموزان پاکدل گماشته‌ایم تا این جواهرات نفیس و نقش‌پذیر را به درستی به بازار زندگی عرضه کند؟

امروز جاه و مال خسان دارند
بازار دهر بوالهوسان دارند
در غم سرای عاریت از شادی
گر هیچ هست هیچ کسان دارند
دولت به اهل جهل دهند آری
خوان مسیح خرمگسان دارند (خاقانی)
وقتی مدیر با ویژگی‌هایی که «خاقانی» بیان می‌کند، ناخدای کشتی‌ای است که مسافران آن آرزومند گذر از امواج پرتلاطم تا رسیدن به ساحل سلامت‌اند، بی‌گمان آرزوهای مسافران بر باد خواهد رفت.

نفرین کنم ز درد و فغان این زمانه را
کو داد کبر و مرتبت این کوفشانه را
چیزهایی که دولت‌مردان را در انتخاب
دچار لغزش و خطا می‌کند، بسیار است که ذکر آن همه در این نوشتار نگنجد. یکی از آن‌ها این است که مقام‌خواه و جاه‌طلب در نظر صاحب دولت در اظهار عبادت‌نمایشی عظیم برپا می‌کند و این از راه‌های حرام برای به‌دست گرفتن مقام است؛ چرا که عبادت تنها برای خداست. یادمان باشد آن کس که رئیس جمهور اسلامی ما (محمدعلی رجایی) را به شهادت رساند، از همین راه خود را به آن بزرگوار نزدیک کرد و آن حادثه شوم را رقم زد.

ای درونت برهنه از تقوی
کز برون جامعه ریاداری
پرده هفت رنگ در مگذار
تو که در خانه بوریا داری (سعدی)

